

Yttrande - En skärpt miljö- straffrätt och ett effektivt sanktionssystem, KN/2025/ 01042

Botkyrka kommun yttrar sig genom miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Botkyrka är positiv till att påföljderna för miljöbrott ses över och att det nya brottet *avfallsbrott* införs. Kommunen är generellt positiv till den föreslagna sanktionsväxlingen där ett flertal gärningar avkriminaliseras och där i stället miljösktionsavgift i större utsträckning än idag tas ut.

Botkyrka lämnar nedanstående synpunkter på förslagen i utredningen.

Ny miljöstrafflag

Kommunen bedömer inte att konsekvensen av att flytta ut straffbestämmelserna till en egen lag har stor betydelse för möjligheten att beivra brott eller att det i högre grad skulle medföra en ökad avskräckande effekt. Dock motsätter sig kommunen inte förslaget i denna del, även om effekten i praktiken sannolikt är liten.

Botkyrka är kritisk till att införa dessa nya bestämmelser så snart som 1 juli 2026 utan att det finns tydlig tillsynsvägledning på plats, både för hur misstanke om brott ska hanteras samt för sanktionsavgifterna. Det är därför av stor vikt att Naturvårdsverket snabbt påbörjar ett arbete med att ta fram relevant tillsynsvägledning för tillsynsmyndigheterna.

Utredningen visar inte på hur mycket resurser som krävs för att implementera de nya förslagen. Dock skrivs det i utredningen att de samhällsekonomiska kostnaderna av förslagen är svåra att uppskatta och att det krävs mer övergripande samhällsekonomiska analyser för att fullt förstå de långsiktiga effekterna av regeländringarna. Att då införa detta redan 1 juli 2026, utan att veta vad kostnaderna för kommunerna blir ser vi kritiskt på.

Botkyrka är positiv till ett sanktionssystem som kan underlätta och ta bort en del av den hantering som idag sker via åtalsanmälningar. Det är en

långdragen process som vi tror sanktionssystem kan ersätta. I denna del ställer Botkyrka sig bakom utredningens slutsatser.

Lämplighetsprövning

Begreppet *vandel* finns inte med i lagtexten men används genomgående i utredningen. Botkyrka menar att begreppet vandel täcker in fler aspekter än det som faktiskt avses i förslagen, då vandel inbegriper mer personliga aspekter som levnadssätt, moral och skötsel i allmänhet. Begreppet *lämplighetsprövning* är därför lämpligare att använda än *vandelsprövning* enligt kommunens mening.

Botkyrka kommun bedömer att möjligheten för lämplighetsprövning kan göra att fler brott kan undvikas och att det i övrigt leder till att oseriösa aktörer i mindre utsträckning än i dag bedriver miljöfarlig verksamhet. Botkyrka är mycket positiv till att lämplighetsprövningen ska ske för både tillstånds- och anmälningsskyldig miljöfarlig verksamhet enligt miljöprövningsförordningen.

Det kan mycket väl hända att en grannkommun meddelar att en verksamhet har funnits olämplig att bedriva miljöfarlig verksamhet. I detta fall kan det vara befogat att göra en förnyad lämplighetsprövning utan att det rör sig om en ny verksamhetsutövare. Botkyrka kommun föreslår därför att även den som bedriver miljöfarlig verksamhet utan att byta ägare eller företrädare ska vara skyldig att visa att personerna i företaget är fortsatt lämpliga att bedriva verksamheten, på samma sätt som i alkohollagen där tillståndshavaren under hela verksamhetstiden ska vara skyldig att visa att personlig lämplighet finns.

Som tidigare sagt under övergripande synpunkter är Botkyrka kritisk till att införa ett system såsom lämplighetsprövning så snart som 1 juli 2026 utan att det finns arbetssätt och tillsynsvägledning på hur detta ska göras i praktiken. Utredningen visar inte på hur mycket tid det beräknas ta att göra en sådan prövning.

I och med lämplighetsprövning behövs en viss del ekonomisk kompetens samt att en större mängd sekretesshandlingar kommer hanteras. Det blir viktigt att miljöinspektörer som hanterar dessa arbetsuppgifter får utbildning så de kan hantera dessa frågor på ett rättssäkert sätt.

Vilka ärenden omfattas av lämplighetsprövningen?

I 19 kap. 5 § miljöbalken hänvisas till den nya föreslagna bestämmelsen i 22 kap. 1 h § miljöbalken. 1 h § stadgar att en ansökan om miljöfarlig verksamhet ska innehålla vissa uppräknade uppgifter. För kommunens del ska endast den personliga lämpligheten prövas i anmälningsärenden enligt miljöprövningsförordningen enligt den föreslagna 27 d § FMH. Regeringen föreslås dock kunna meddela föreskrifter om att

lämplighetsprovning ska göras för all anmälningspliktig verksamhet (jfr den föreslagna 9 kap. 8 a § miljöbalken).

Detta innebär att sökanden i *alla* ärenden om miljöfarlig verksamhet ska redovisa uppgifter rörande personliga omständigheter, även om det inte ingår i provningen i de fall det inte är en anmälningspliktig verksamhet enligt miljöprovningssförordningen som provas. Exempel på miljöfarliga verksamheter som provas av kommunen och som inte är anmälningspliktiga enligt miljöprovningssförordningen är t.ex. dispensprovning enligt 84 § förordningen (2013:254) om användning av organiska lösningsmedel och anmälningspliktiga små avlopp då hantering av avloppsvatten är en miljöfarlig verksamhet.

Som regleringen i den föreslagna 22 kap. 1 h § miljöbalken måste förstås ska den sökande redovisa uppgifter om den personliga lämpligheten utan att den personliga lämpligheten ska provas av en kommunal tillsynsmyndighet (27 d § FMH omfattar som framgår ovan endast anmälningspliktiga verksamheter enligt miljöprovningssförordningen).

Botkyrka är positiv till att personlig lämplighet provas i både tillstånds- som anmälningsärenden om miljöfarlig verksamhet. Dock bör bestämmelserna ses över så att endast anmälningspliktiga verksamheter enligt miljöprovningssförordningen faktiskt omfattas av kravet. För tillsynsmyndigheten saknar det betydelse att få in uppgifter som ändå inte ska tillämpas i provningen. Detta förfarande strider även mot principen om uppgiftsminimering i den allmänna dataskyddsförordningen.

Överlåtelse till länsstyrelsen

Botkyrka är positiv till möjligheten att överlämna ett ärende till länsstyrelsen om det finns särskilda skäl och länsstyrelsen godkänner överlåtelsen. I den föreslagna bestämmelsen i 26 kap. 6 b § miljöbalken står det ”ärende om tillsyn”. Eftersom det av samma skäl som för tillsynsärenden även kan finnas skäl att överlämna provningsärenden föreslår Botkyrka att bestämmelsen formuleras som ”ärende enligt denna balk” eller endast ”ärende”.

Den föreslagna timavgiften på 800 kronor är mycket låg i förhållande till de kommunala tillsynsavgifterna vilket innebär att verksamhetsutövaren kan komma att gynnas ekonomiskt av överlåtelsen. Statlig livsmedelskontroll som bedrivs av Livsmedelsverket är för övrigt betydligt dyrare än kommunal livsmedelskontroll (Livsmedelsverkets gällande timavgift för 2025 är 1 950 kronor). Ett förslag kunde vara att den överlämnande kommunens timavgift tillämpas av aktuell länsstyrelse för att verksamheten inte ska komma att särbehandlas.

Länsstyrelsen i Stockholms län bedriver mycket lite tillsyn över tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet då denna tillsyn i stor utsträckning är

överlåten till kommunerna i länet. Detsamma gäller i stora delar av landet. Det kan därför även hos länsstyrelserna finnas brist på kompetent personal och erfarenhet av denna sorts tillsyn. Denna risk beskrivs dock inte alls i utredningen (jfr s. 453 i utredningen) vilket är en brist.

Tillsyn bedrivs i många kommuner i kommunalförbund. Dessa är enligt kommunallagen inte att betrakta som nämnder. Botkyrka föreslår att begreppet "kommunal tillsynsmyndighet" används i stället för "nämnd" i den föreslagna bestämmelsen i 26 kap. 6 a § miljöbalken, om det är avsikten att även kommunalförbund ska kunna överlämna ärenden till Länsstyrelsen.

Botkyrka föreslår att bestämmelserna ses över i enlighet med dessa synpunkter.

Övriga synpunkter

Otillåten avfallstransport

Botkyrka kommun bedömer att det är bra att första stycket 2 ändras så det inkluderar både export och import. Botkyrka kommun påverkas inte av förslaget då kommunen inte hanterar gränsöverskridande avfallstransporter. Men kommunen har tillsynsansvar på avfallsmottagningsanläggningar och kan indirekt påverkas av hanteringen.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken 24 kap § 3 p 10 och 11

Botkyrka kommun bedömer att det bra tillägg att tillstånd kan återkallas om den som tagit över en miljöfarlig verksamhet utan att anmäla detta till tillsynsmyndigheten inte uppfyller kraven i 16 kap. 6, 6 a och 6 b § samt att tillstånd kan återkallas om en ny person med betydande inflytande över en juridisk person som bedriver miljöfarlig verksamhet inte uppfyller kraven i 16 kap. 6, 6 a och 6 b §.

Förslag till förordning om ändring i förordning (2012:259) om miljöstraffsavgifter 3 kap. 2 a–c §.

Botkyrka kommun bedömer att beloppet för överträdelser enligt rubricerade paragrafer är för låg. Risker för att miljöstraffsavgiften ska ha någon verkan är liten då risken är att den inte påverkar verksamheten tillräckligt mycket för att de ska avstå från att göra överträdelser. Det finns även en risk att hanteringen av miljöstraffsavgifter kommer skilja sig åt beroende på hur stor kommunen är och hur mycket resurser de har för att hantera frågan.

Botkyrka anser att beloppen bör sättas till en sådan nivå att det faktiskt blir avskräckande. Här kan jämföras med straffsavgifter enligt den allmänna dataskyddsförordningen och byggsanktionsavgifter. Det kunde också övervägas att knyta straffsavgiftens storlek till verksamhetens omsättning såsom i dataskyddsförordningen och livsmedelsstraffsavgifterna.

Områdesskydd

Enligt Botkyrkas mening bör brott mot strandskyddsbestämmelserna medföra miljöstraffavgift. Det är frågan om överträdelser som i många fall är enkla att konstatera (framför allt fallet med att inom strandskyddsområde uppföra byggnad) och där åtal mycket sällan väcks med hänsyn till att enbart bötesstraff kan förväntas i enlighet med gällande praxis. Det är vidare ett område med ett stort antal överträdelser med endast ett mycket få fällande domar.

En sanktionsväxel inom detta område skulle därför enligt kommunens mening kunna ha stor avskräckande effekt.

Camilla Eriksson

Ordförande i Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun